

בענין שינוי מקום והיסח הדעת הנוגע לברכות - שיעור 722

I. יסודי הענין יש ארבע מחלוקותים בדבר

- (א) דעת רש"י (פסחים ק"ח:) דאיסור שינוי מקום הוא מבית לבית אבל מחדר לחדר מותר אמנם דעת תוספות דמחדר לחדר אסור אם לא היה בדעתו אבל מזוית לזוית באותו חדר מותר
- (ב) דעת רב ששת דאף בפת שייך שינוי מקום אבל דעת רב חסדא (פסחים ק"ח:) רק בפירות ומשקים ולא בפת
- (ג) דעת המחבר (קט"ח - ה) דעבר ושינה שצריך ברכה אחרונה אבל דעת הרמ"א (3) דצריך רק ברכה ראשונה
- (ד) דעת הרמ"א (3) שחיישינן ולכן צריך לברך ברכה אחרונה קודם שיעקור ממקומו ודעת הגרע"א דהוי ברכה שאינה צריכה ועיין בבה"ל (ד"ה זל"א) ואבאר

II. לבאר הענין

- (א) באיזה דברים שייך שינוי מקום - רב ששת סבר (פסחים ק"ח:) דאפילו בפת ומזונות שטעון ברכה במקומו צריך לחזור ולברך וכן פסק הרמב"ם והמחבר דסילוק הסעודה גרע מהיסח הדעת אמנם רב חסדא סבר דדוקא אם אכל דבר שאינו טעון ברכה במקומו כגון פירות ומשקים או פת פחות מכזית נתבטל קביעתו וצריך לחזור ולברך וכן פסק הרא"ש והרמ"א (קט"ח - 3) דאין סילוק מן הסעודה נחשב כהיסח הדעת (מ"ב י"ט) וכן עיקר
- (ב) מה נקרא שינוי מקום - עיין במ"ב (קט"ח דהקדמתו) דאם הלך באמצע אכילתו מבית זה לבית אחר בודאי הוי שינוי מקום ואפילו אם יצא רק חוץ לפתח ביתו בתוך אכילתו ואינו מועיל אפילו היה דעתו לזה בשעת ברכה שישנה מקומו ואפילו אם שינה רק מחדר לחדר ג"כ סוברים הרבה פוסקים דהוי שינוי מקום אך בזה יש חילוק דאם היה דעתו בשעת ברכה לשנות המקום מחדר לחדר מותר כיון שהוא תחת גג אחד ומזוית לזוית אפילו טרקלין גדול לא הוי שינוי מקום ואין צריך דעתו לזה וגם מדירה לדירה בבית גדול (apartment building) נחשב שינוי מקום (רב באדנער זף 139 בשם רב ש.ז. אויערבאך) ויש חולקין וגם מהבית לחצר (שם זף 140 בשם רב אלישיב) וגם מחצר שיש לו מחיצות למקום אחר (שו"ע הרב ט וערוך השלחן י"ג וע"ע במ"ב ל"ט) וגם מסוכתו לביתו אם אין הסוכה סמוכה לבית אלא אויר החצר מפסיק (שו"ע הרב רע"ג - ז) אמנם אנו פסקינן כהרמ"א ואבאר
- (ג) עבר ושינה - דעת הרמב"ם צריך לחזור ולברך ברכה אחרונה ואח"כ ברכה ראשונה ונחשב סעודה אחרת ושאר פוסקים סוברים דאין צריך לברך רק ברכה ראשונה על פירות או משקה אבל הברכה אחרונה יוצא במה שמברך אחר אכילה השניה ויהיה קאי על שניהן ואנו פסקינן כהרמ"א שפסק כרב חסדא והרא"ש אבל לכתחלה אין לעקור ממקומו לכו"ע ועיין בבה"ל (ד"ה זל"א זרכה) ועיין במ"ב (דהקדמתו) ועיין בכף החיים (קט"ח - י"ז) שסתם כהרמ"א
- (ד) לברך ברכה אחרונה קודם שיצא - עיין בבה"ל (ד"ה זל"א זרכה) שהשיג על הרמ"א דמנ"ל להצריך לכתחילה ברהמ"ז קודם שיצא אדרבא הלא יש בזה משום ברכה שא"צ כשמברך באמצע סעודתו וכ"כ חידושי רע"א וסיים אם הוא משער שאפשר שיפלוג הרבה מסתברא דיברך מקודם ועיין באג"מ (ד - ט - ז) ובאג"מ (3 - ז) שלא חש לברכה שאינה צריכה ומ"מ מעיקר הדין אין צריך לברך לא ברכה אחרונה וברכה ראשונה

III. הדוגמאות

- (א) מי שאכל פירות ומשקין ונכנס לחדר אחר שאינו רואה מקומו ולא היו דעתו בשעת הברכה לאכול שם אסור לו לאכול שם בלא ברכה עיין בבה"ל (ד"ה צנית חסד) דמ"מ הנוהג להקל בזה אין למחות
- (ב) כתב החיי אדם דאפילו אם אוחו הפרי בידו והולך ואוכל יש בו משום שינוי מקום אפילו מחדר לחדר ולא היה דעתו על זה אבל כדיעבד אין לחזור ולברך כדלעיל בבה"ל ועיין באג"מ (3 - ז) דדוקא אם הוא תוך כדי דיבור אין צריך לברך
- (ג) אלו שנותנים תמיד בפיהם מיני קענדי וטשואינג גאם - עיין באג"מ (3 - ז) דאין צריך ברכה אחרת כשהלך עמה למקום אחר אף להחיי אדם וגם לאכול אחרים מאותה מין מותר אם לא הפסיק ביותר מתוך כדי דיבור ואם בירך כשהכין עצמו לילך מביתו אף שהיה בביתו הוא כהולכי דרכים וא"צ לברך פעם אחרת כל זמן שלא הסיח דעתו ועיין במ"ב (3) ועל מיני מתיקה חדשים שלקח בדרך אף שחשב עלייהו ולא הפסיק

- יצטרך לברך וע"ע בדעת תורה (קט"ח - 3) דיש ספק ברכות בענינים אלו וכן דעת החזו"א
- (ד) וה"ה הולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכם ואף אם אין רואין מקומן לא קבעו עצמן לכתחלה לאכול במקום שברכו ולכן אין צריך לברך
- (ה) וה"ה התחיל לאכול בבית ודעתו להמשיך באוטו דינו כהולכי דרכים (אג"מ ע"ס) וה"ה כשהתחיל באוטו אין זה קביעות ואין צריך לברך עוד
- (ו) מי שהתחיל לאכול על דרכו להנמל תעופה וכוונתו להמשיך לאכול על האוירון אינו צריך ברכה אחרת דלא קבע עצמו לאכול במקום אחד (מ"ב סקמ"ז)
- (ז) עיין באג"מ (ה - ט"ז - י) שכתב שלא כהבה"ל (ד"ה כגון 3500 הסימן) דהוצרך לנקביו ויצא החוצה אפילו חוזר לאכול פירות אינו צריך לברך וכן משמע מהשו"ע הרב והערוך השלחן וטעמו דכיון דעצם עשיית הצרכים אינו הפסק גם הליכה המוכרחת לזה לא הוי הפסק וכ"ש מי שהוא אוכל בשלחן ומוכרח לשוב ודאי אינו הפסק גם לענין אכילת פירות ושתיית משקה ולדינא יש להחמיר לברך ברכה אחרונה קודם שיצא ליניצל מחשש ספק ברכות או שלא יאכל פירות אלו שכבר אכל בחזרתו עד שיתנו לו פרי אחרת שלא אכל וכ"כ המור וקציעה
- (ח) מי שהלך תוך סעודתו לבית הכנסת אינו צריך לברך קודם שיצא וגם אח"כ (רמ"א 3 ובה"ל ד"ה טוירת) דסילוק למצוה לא הוי הפסק אם לא הוי הפסק גמור ואבאר
- (ט) היה דעתו בשעת המוציא לאכול גם במקום אחר דאז חשיבי שניהם מקומו ומותר אף לכתחלה לעשות כן וכן נהגו כשהולכין לסעודת נשואין שמכוין מתחילה לאכול שם (מ"ב ל"ג)
- (י) מי שאכל מזונות וחלב במקומו ואח"כ הלך לבית אחר אינו צריך לברך עוד ברכה על המזונות וגם ברכה אחרונה על המזונות אם דעתו עליו בשעת ברכה ראשונה אמנם יש להסתפק אם צריך עוד שהכל אם ישתה שם וספק ברכות להקל
- (יא) אם רואה מהחדר שיצא לשם את מקום אכילתו הראשונה או שהיה דעתו מפורשת לכך בשעת ברכה מותר אף לכתחלה להמשיך בחדר אחר שבביתו (בה"ל)
- (יב) עיין בשו"ת שבט הלוי (ה - ר"ה סימן קע"ח) דרק בזמניהם שהיו מסובין והיה השמש עומד עליהם שם שייך הפסק אם אחד יקום ממסיכתו ויצא לחדר אחר אבל האידנא דליכא שמש רק בעל הבית או אחר עומדים ומשמישים אפשר דלא מיקרי הפסק
- (יג) יצא לחדר מדרגות או לפרוזדור בבית מלון ובבית חולים ומוסדות וכדומה עיין בשו"ת בצל החכמה (ו - ט) דאין הדבר תלוי בבעלות אלא תלוי אם הוא תחת גג אחד ואפילו בקומה אחרת אינו צריך לברך וכ"כ השו"ת אור לציון (3 - 3"י) ושכן ס"ל להגר"ח קניבסקי ויש חולקין ועיין בפסקי תשובות (קט"ח - 8) ועיין בשש"כ (ג"ד - כ"ז)
- (יד) אמנם כתב הרמ"א (3) דמ"מ לכתחלה לא יעקר ממקומו בלא ברכה אחרונה דחיישינן שמא ישכח מלחזור ולאכול אבל לצורך מצוה עוברת יש להקל וע"ע בבה"ל (ד"ה 3500 זכרה)
- (טו) הלך בתוך סעודתו לבית אחר אין צריך לברך על המשקה ששתה שם (בה"ל ד"ה וכל)

IV. ההיתרים בשינוי מקום -

- (א) באוכל הנית בפיו (אג"מ 3 - ג"ז)
- (ב) שיש הכרח לשוב אל הבית (אג"מ ה - ט"ז - י)
- (ג) שנשאר עוד אנשים על השלחן (קט"ח - 3) דאין זה חשיב סילוק מסעודה ואפילו לפירות (מ"ב י"ח)
- (ד) ההפסק צריך להיות כחצי שעה (ערוך השלחן 3)
- (ה) הולכי דרכים (קט"ח - 7) דלא קבעו מקום לאכילתן (מג"א י"ח)
- (ו) באותו חדר או חצר או גן (קט"ח - ה) ושו"ע הרב ה)
- (ז) ראיית המקום (מג"א 3) ויש מחלוקת מבית לבית
- (ח) לדבר מצוה עוברת או אפילו אינה עוברת (רמ"א קט"ח - 3 ובה"ל)
- (ט) מחדר לחדר תלוי במחלוקת (בה"ל ד"ה 3500 חסד) אבל אם בשעה שכירך היה בדעתו לאכול גם בחדר השני לא הוי הפסק וא"צ לחזור ולברך
- (י) וי"א דייך והז' מינים דינם כפת ומזון לגבי שינוי מקום ולא כפירות ומשקה ואבאר